

A hang

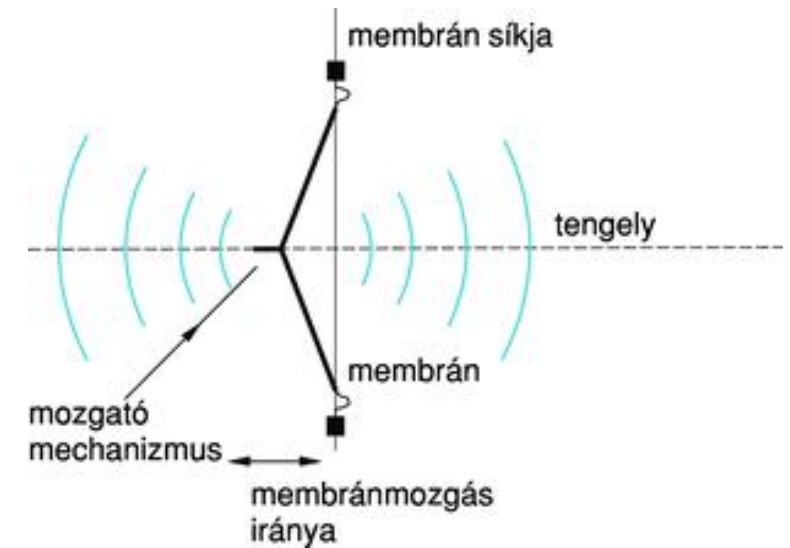
Készítette: Magyar Dávid

Definíció

- A hallószervünkkel felfogható mechanikai hullámot hangnak nevezzük.
- Általánosan: A rugalmas közegben keltett longitudinális hullámot, hanghullámnak nevezzük.

A hang keltése

- Hangforrás + rugalmas közeg
- Legtöbbször mechanikai rezgés a hangforrás
- Terjedési sebesség
  - Anyagi minőségtől függ
  - Levegőben, 0 °C-on 331,5 m/s
  - Melegebb levegőben nagyobb
- A levegőben terjedő hang nyomásingadozása 10 Pa-nál is kisebb lehet.
- A még éppen meghallható hang nyomása (hallásküszöb) $\sim 20 \mu\text{Pa} = 2 \cdot 10^{-5} \text{ Pa}$.

Hangerősség

- Azonos frekvenciájú hangok közül a nagyobb amplitúdójú rezgéseket nagyobb hangerősségűnek érzékeljük.
- A hangforrástól távolodva a hangerősség csökken

Hangmagasság

A hanghullám frekvenciája egyértelműen meghatározza a hangmagasságot.

A nagyobb frekvenciájú hangot magasabbnak halljuk.

Az emberi fül 16-20000Hz közötti frekvenciatartományt észleli

A zenében

- Normál hang: 440 Hz
- Tiszta hang: Egyetlen egy frekvencia jellemzi
- Két hang egymáshoz viszonyított hangmagassága a hangköz.
  - f_1/f_2

Hangköz neve	Kis félhang	Nagy félhang	Kis egészhang	Nagy egészhang	Kis terc	Nagy terc
$f_1 : f_2$	25 : 24	16 : 15	10 : 9	9 : 8	6 : 5	5 : 4

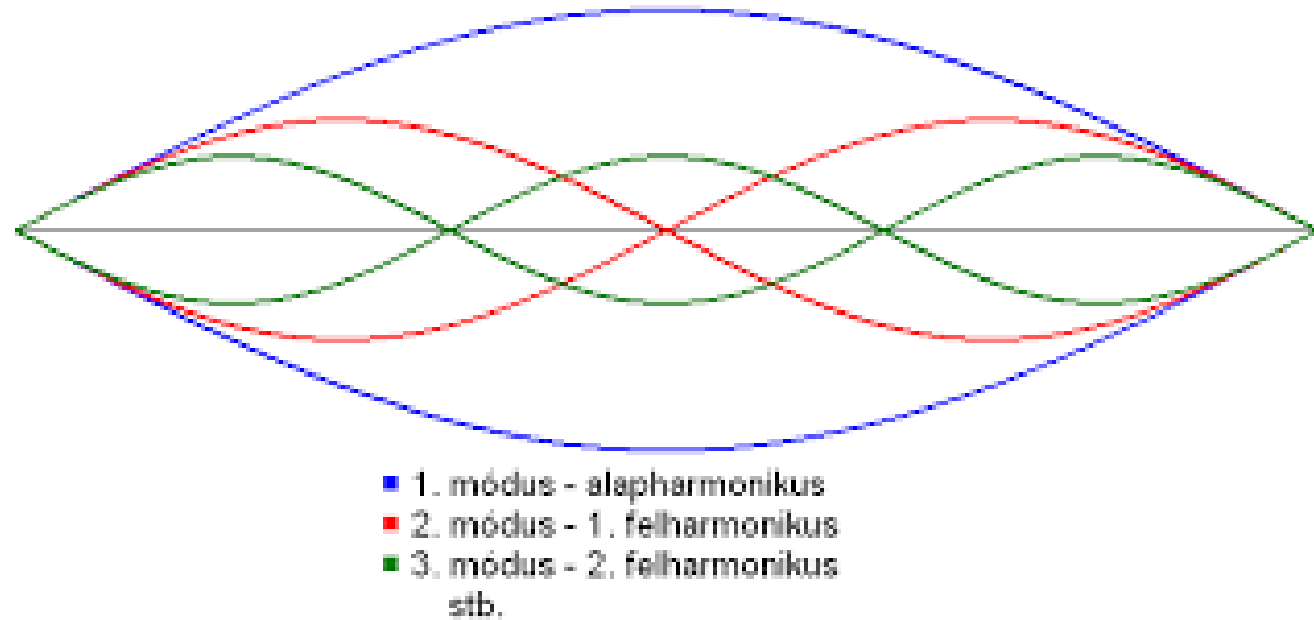
Hangköz neve	Tiszta kvart	Tiszta kvint	Oktáv	Kis szekt	Nagy szekt	Kis szeptim	Nagy szeptim
$f_1 : f_2$	4 : 3	3 : 2	2 : 1	8 : 5	5 : 3	9 : 5	15 : 8

A zenében

- Az egymást meghatározott hangközökkel követő hangok sorozatát hangsornak nevezzük.
- Konszonancia
- Disszonancia

dó	ré	mi	fá	szó	lá	ti	dó
1	$9/8$	$5/4$	$4/3$	$3/2$	$5/3$	$15/8$	2

A zenében

- A megpendített húron nem csak egyfajta állóhullám keletkezik. Az alaphanggal egyidejűleg megszólalnak annak felhangjai is. A felhangok frekvenciái az alaphangénak egész számú többszörösei.

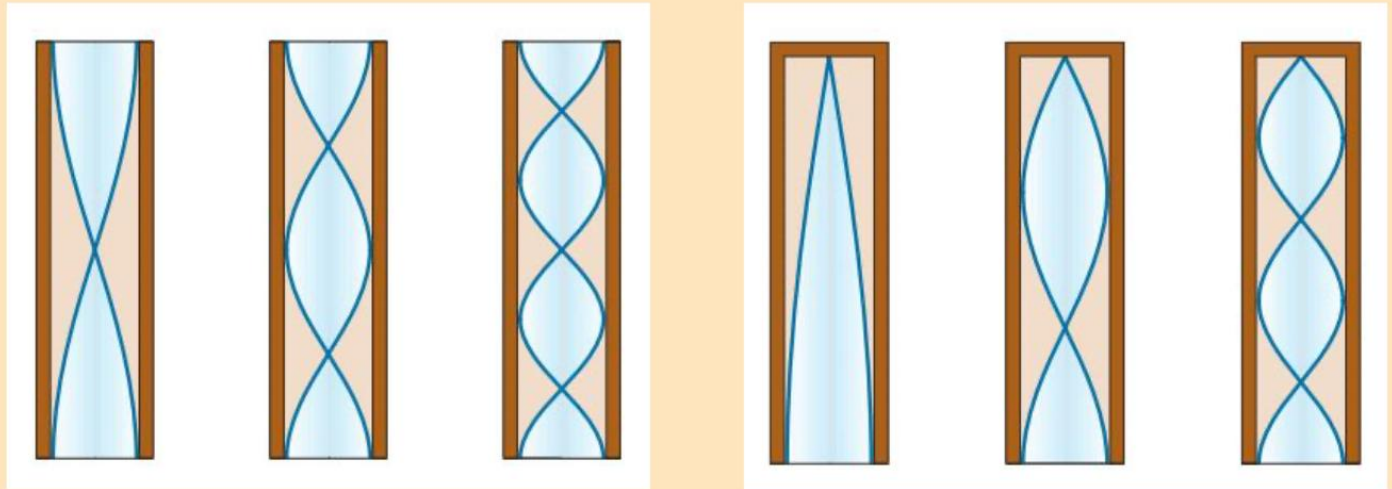
Az alaphangot a húron olyan állóhullám okozza, amely hullámhosszának a fele a húr l hosszával egyenlő: $l = \frac{\lambda}{2} \Rightarrow \lambda = 2 \cdot l$. Ez alapján a megszólaló alaphang frekvenciája: $f_0 = \frac{c}{\lambda} = \frac{c}{2 \cdot l}$. A megpendített húron megjelennek még további állóhullámok is, a felhangok, amelyekre igaz, hogy: $\lambda = \frac{2 \cdot l}{k + 1}$. Így a felhangok frekvenciái: $f_{(k)} = \frac{c}{\lambda} = (k + 1) \cdot \frac{c}{2 \cdot l} = (k + 1) \cdot f_0, k = 1, 2, 3, \dots$

A sípok

Nyitott síp l hossza az alaphang hullámhosszának a felével egyenlő: $l = \frac{\lambda}{2} \Rightarrow \lambda = 2 \cdot l$. Az alapfrekvencia: $f_0 = \frac{c}{\lambda} = \frac{c}{2 \cdot l}$. A felhangok frekvenciái ennek egész számú többszörösei: $f_{(k)} = \frac{c}{\lambda} = (k + 1) \cdot f_0, k = 1, 2, 3, \dots$

A zárt síp l hossza az alaphang hullámhosszának a negyedével egyenlő: $l = \frac{\lambda}{4} \Rightarrow \lambda = 4 \cdot l$. Az alapfrekvencia: $f_0 = \frac{c}{\lambda} = \frac{c}{4 \cdot l}$. A felhangok frekvenciái ennek páratlan számú többszörösei: $f_{(k)} = \frac{c}{\lambda} = (2 \cdot k + 1) \cdot f_0, k = 1, 2, 3, \dots$

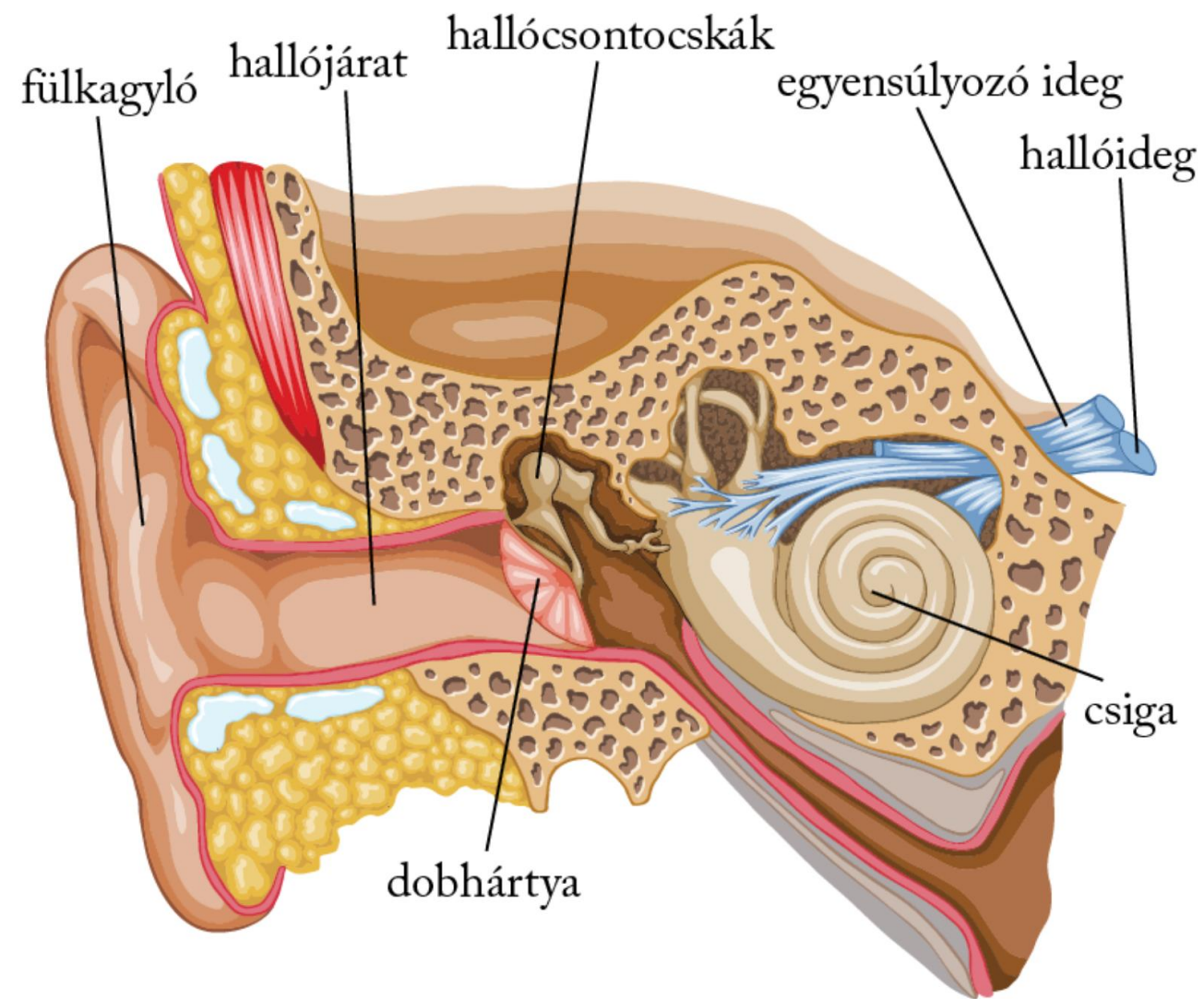
Azonos méretű sípok közül a zártnak 1 oktávval mélyebb a hangja, mint a nyitottnak.

A sípok gyakorlatban

- Játékvezetők fegyvere
- Magas, éles hang
  - 3,74 kHz és 4,1 kHz
- Több rezonanciatér (kamra)
- 125db/10cm

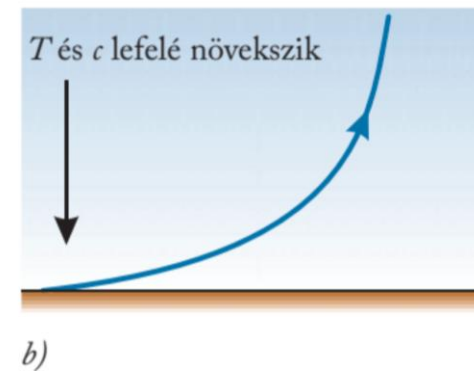
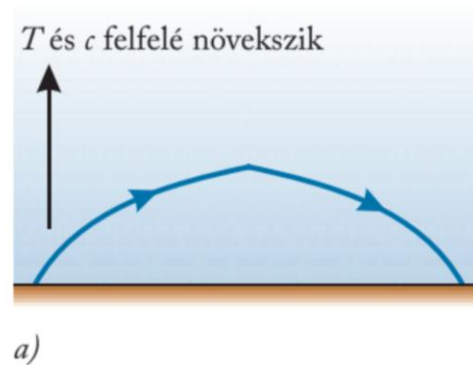

A hang terjedési tulajdonságai

- Fülünk két hangot akkor hall különállónak, ha a két hang észlelése között legalább 0,1 másodperc telik el. Ha a visszavert, nagy energiájú hang legalább 0,1 másodperccel később érkezik a fülünkbe, akkor visszhangot (echó) hallunk.
- A visszaverő felületnek legalább 17m távol kell lennie a hangforrástól.
- Kisebb termekben vagy szobákban nem visszhangot hallunk, hanem zengést.
  - Az utolsó hangot elnyújtva halljuk.

A hangtörés

- Hidegebb levegőben a hang lassabban terjed mint a melegben
- Nyáron: Talajközeli légrétegek melegebbek → a hang egyre jobban eltávolodik a talajtól felfelé
- Télen: Talajtól felfelé egyre melegebb légrétegek → a hang "visszakanyarodik" a talaj felé
  - Teljes visszaverődés is előállhat

A hang elhajlása

- Csak akkor, ha a beszédhang hullámhosszai összemérhetők a rés hosszával.
- A hallható hang hullámhossza 2cm-től 20m-ig terjed.
- Magas hangok csak kisebb réseken hajlanak el, mély hangok kb. bármekkora résen.
- Mély hangok nagyobb mértékben hajlanak el, mint a magas hangok.

A hangelnyelődés

- A hanghullám amplitúdója a hangforrástól távolodva csökken.
- A csökkenés az anyagi közegtől és a hanghullám frekvenciájától is függ.
- A magasabb frekvenciájú hangok nagyobb mértékben nyelődnek el.

Érdekség

- Miért lehet az, hogyha egy koncerten vagyunk, a mély hangokat a testünkben is érezzük?
- A mély hangok alacsony frekvenciájúak és hosszú hullámhosszúak, ezért nemcsak a fülünket, hanem az egész testünket is rezgésbe hozzák.

The slide features two teal-colored geometric shapes: a large parallelogram on the left and a triangle on the right, both pointing towards the center. The text is centered between these shapes.

Köszönöm a figyelmet!